

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ: ЗАПИТ НА МАЙБУТНЄ

Економічний аналіз відіграє важливу роль системі управління економічною діяльністю підприємств, як одна із найважливіших його функцій. Він дає змогу умовно поділити цілісний об'єкт на частини (сегменти), здійснити ґрунтовне дослідження кожної з них і дати щодо цілого та його частин (сегментів) певні рекомендації з наступною розробкою заходів, що базуються на таких рекомендаціях.

Ще з другої половини ХХ століття вітчизняні підприємства, насамперед, аналізували обсяги виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), їхню якість та ефективність, стан і своєчасність розрахунків, рух та ефективність використання основних засобів тощо.

В багатьох підприємствах функціонували бюро економічного аналізу до складу якого входили провідні фахівці підприємства, а також залучались вчені-економісти. Серед таких підприємств були і тернопільські підприємства: ПАТ «Тернопільський радіозавод «Оріон»», текстильне об'єднання «Текстерно», підприємство світлотехніки «Ватра», швейна фабрика.

У 1990-тих роках із появою аудиту як практичної діяльності і відкриттям по усій Україні кафедр аудиту кафедри економічного аналізу почали масово перейменовувати у кафедри аудиту. Кількість предметів і годин на вивчення навчальних дисциплін аналітичного спрямування значно зменшилась. Якщо раніше студенти мали змогу ґрунтовно вивчати «Теорію економічного аналізу» (іспит), «Економічний аналіз» (іспит), «Аналіз господарської діяльності» (іспит), «Аналіз за галузями економіки» (іспит або залік, відповідно до фахового спрямування студентів), то зараз із аналітичних дисциплін залишився, в основному, «Економічний аналіз» (залік).

В нас, на факультеті обліку і аудиту Тернопільського національного економічного університету, вивчають ще і «Аналіз господарської діяльності» (іспит). На факультеті фінансів читають дисципліну «Фінансовий аналіз». Крім того, з економічного аналізу була курсова робота, а частина виробничої практики студентів-економістів присвячувалась аналітичним питанням. В той час зрозуміли, що справжній економіст підприємства, плановик, бухгалтер, фінансист, банкір не може обійтись без глибокого знання та практичних навиків з економічного аналізу. На наш погляд, за нинішніх умов фахівець у сфері економіки, який досконало не знає і не володіє методами економічного аналізу має небагато шансів стати успішним у своїй професійній діяльності.

Нині, на жаль, відсутній системний підхід щодо методики і організації аналітичної роботи у міністерствах, відомствах, адміністраціях, управліннях, відділах, службах державних виконавчих органів, а також підприємствах (організаціях, закладах). Відповідно, управлінські рішення, які вони ухвалюють не завжди є оптимальними.

Поступово втрачаються наукові кадри з економічного аналізу через повну ліквідацію аналітичних кафедр або поглинання (об'єднання) їх з кафедрами економіки підприємств, менеджменту, статистики, обліку, аудиту, оподаткування і т. д., а також через переорієнтування викладачів з аналітичних дисциплін на інші

економічні дисципліни; студенти не дуже зацікавлені вивчати економічний аналіз через залік (а не іспит) з нього; підприємці особливо не переймаються розвитком аналітичної справи через те, що усі свої прорахунки у витратах вони компенсують за рахунок необґрунтованого підвищення цін, які забезпечують їм завищені доходи.

На наш погляд, українській науковій спільноті з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту і аналітикам-практикам необхідно підготувати проект Постанови Кабінету Міністрів України «Про стан аналітичної роботи в Україні та її реформування», де можна зробити оцінку стану методики й організації такої роботи і запропонувати конкретні заходи щодо поліпшення аналітичної роботи в державі у контексті комплексного реформування нашої економіки за Стратегією сталого розвитку «Україна-2020». Водночас, Міністерству фінансів України треба здійснити інвентаризацію наявних в Україні методик проведення аналізу, їх групування та стандартизацію. Кожне міністерство і відомство нашої держави має також долучитись до планування, розроблення і запровадження в дію галузевих методик та стандартів економічного аналізу з врахуванням міжнародного досвіду ведення аналітичної роботи і кращих національних здобутків. Нам варто було б звернутись з відкритим листом до Міністерства освіти і науки України щодо необхідності посилення аналітичної складової у підготовці не тільки фахівців-економістів, але й фахівців інших напрямків, що сприятиме суттєвому поліпшенню ефективності та якості управлінських рішень, які ухвалюватимуться в майбутньому.

Таким чином, економічний аналіз, як економічна наука, практична діяльність, навчальна дисципліна, особливий спосіб мислення управлінців найвищого рівня має право на подальший розвиток за умови, що науковці-аналітики не втратять до нього дослідницький інтерес і не перейдуть в інші напрямки економічних наук, а також публікуватимуть підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті та тези з економічного аналізу; практикуючі аналітики будуть пропагувати свої досягнення і розвивати методи економічного аналізу в системі управління підприємством, регіоном, галуззю, державою; студенти-економісти, нарешті, почнуть проявляти підвищений інтерес до аналітичних дисциплін, по справжньому вивчати їх та широко використовувати аналітичні методи досліджень при підготовці і написанні наукових праць (рефератів), курсових та дипломних робіт; управлінці найвищого рівня – дбатимуть про розвиток своїх ділянок фахової діяльності на підставі створення і використання надсучасних комп'ютерних аналітичних програм та формування за їх допомогою проектів багатоваріантних управлінських рішень із підказкою найкращого з них.